

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Temautställning 2023 i vårt kolonimuseum

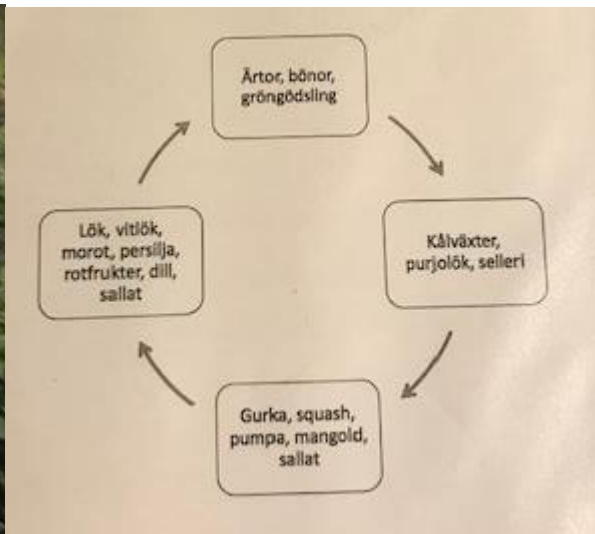
Samodling - för en vackrare och bättre skörd

Planerad **växtföljd** och **samodling** är bra för att undvika platsbundna skadedjur och svampsjukdomar och få en friskare odling.

I sammanställningen nedan följer några råd.

Växtföljd innebär att byta odlingsplats för dina grönsaker år från år – minst fyra år innan du odlar grönsaken på samma plats igen. Gäller inte snabb-växande grödor som ex sallad och spenat.

Dela in växterna i 4 grupper och växla plats mellan åren.

Samodling innebär att blanda olika sorters växter, grönsaker, örter och blommor som trivs tillsammans och odla dem intill varandra. Odlingen gynnar mikrolivet och kan i vissa fall skydda mot skadedjur, insekter och dessutom ge en vackrare odling.

Metoden att samodla växter som stärker varandra är uråldrig. I århundranden har småbönder jorden runt samodlat olika växtslag för att hålla skadedjur borta och stärka jorden.

Motsatsen är den s.k. monokulturen, rad efter rad med samma gröda och som utarmar jorden.

Kolonimuseum ERIKSDALSLUNDEN

Vissa växter trivs inte att växa ihop

Potatis trivs inte med gurka, jordärtskocka, pumpa, kålväxter, selleri, tomat och squash.

Bönor och ärtor trivs inte med lök eller fänkål.

Tomater skall inte odlas i närheten av potatis.

Samodlingstips

Kryddtagetes kan samodlas med sallad, betor och mangold - Tagetes är en sanerande gröda som minskar skadliga nematoder, underjordiska små rundmaskar, att få fäste i jorden. Dessa nematoder drabbar framför allt morötter och lök.

Tagetes kan även samodlas med rotfrukter och potatis. Tagetesrötterna håller jorden frisk från nematoderna. Dessa härjar också gärna i potatis och andra rotfrukter, exempelvis rödbetor.

Bondbönor kan sättas mellan rader av potatis.

Ärtor och bönor kan samodlas med krasse, squash och/eller spenat – detta för att hålla jorden täckt.

Samplantering av kål med timjan och dill hjälper mot kållarver.

Kålväxter har många fiender och det bästa är att använda fiberduk under odlingstiden. Starkt doftande örter (aromatiska), såsom ringblommor, malört, salvia och tagetes, har visat sig avskräckande på kålfjärilen och avvisar även kålfjärilens larver.

Asiatiska bladkål, PakChoi och rädisor kan odlas mellan kålplantorna innan de blir för stora.

Spetskål och kålrabbi har lite kortare utvecklingstid och kan därför odlas i omgångar.

Sallad kan samodlas med purjolök, kronärtskocka och rotselleri.

Sallad som odlas med körvel ger täta huvud och håller bladlössen borta.

Rosor trivs med pepparmynta och vitlök som avvisar bladlöss.

Jordgubbar kan samodlas med vitlök som motar kvalster.

Samodla rabarber, låga äppleträd, ringblommor och svartkål. Här trivs nyttodjur som håller bladlöss och kålfjärilens larver i schack.

Starkt doftande växter kan förvilla flygande skadedjur som inte hittar fram till den åtråvärda växten.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Blommande växter attraherar nyttoinsekter som i sin tur är rovdjur och naturliga fiender till bladlöss, kålmal och andra skadegörare.

Mörka bladväxter upplevs av många flygande skadedjur oattraktivt. Med ringblommor och mörkbladig amarant håller sig många flygande skadeinsekter borta från kålen – dessutom gynnas nyttoinsekter som attraheras av blommorna och som parasiterar bladlöss och larver. Mörka växter kan samodlas med ljusa växter. Det har visat sig att mörkbladiga växter blir mindre ansatta av bladlöss, kålfjäril och andra flygande skadedjur. Samodla förslagsvis mörk sallad med ljus, mörk brysselkål med ljus och så vidare.

Högresta växter som majs, kan stödja slingrande växtslag som bönor och ärtor.

Morot och lök kan varvas i raderna – en klassisk kombination. Morotsflugan förvillas av lökdoften. Lökflugan förvillas av morotsdoften. Morotens rötter går på djupet och löken har ytliga rötter.

Tagetes, ringblommor eller blomsterkrasse kan samodlas med mangold och sallad. Bladlössen älskar bladgrönsaker som sallad och mangold. Tagetes och ringblommor har en stark doft som bladlöss avskyr. Blommande tagetes, ringblommor och blomsterkrasse attraherar många nyttoinsekter som parasiterar på bladlöss. Hit hör blomflugor, guldögonsländan, parasitstekel och nyckelpigor.

Vitlök kan samodlas med jordgubbar och rosor. Vitlökens starka doft finns i hela växten, också i blasten. Sniglarna känner doften på lång väg och håller sig borta från jordgubbarna.

Lök är rik på svavel som är välkänt effektiv mot svamp och bakterier. Om man sticker ner några vitlöksklyftor kring rosor och jordgubbar så får rosorna mindre svartfläcksjuka och jordgubbarna slipper svampsjukdomar.

Lök och persilja kan samplanteras.

Persilja och andra doftande kryddörter förvirrar lökflugan och håller lökväxter friska hela odlingstiden.

Baljväxter samodlas med jordgubbar och sallad.

Bönor och ärtor har visat sig hindra stinkflyn (skinnbaggar) från att angripa jordgubbar och sallad.

Stinkflyna föredrar baljväxter som inte tar lika stor skada av dessa insekter.

Kolonimuseum ERIKSDALSLUNDEN

Solros och tagetes samodlas med blomkål och broccoli. Rapsbaggar attraheras att lägga ägg i solrosens och tagetesens blomkorgar i stället för i kål som bildar blommande huvuden och som förstörs av baggarna.

Samodling ger en mångfald i trädgården som i sin tur bjuder in fler arter av både djur och växter och därmed bidrar till en hållbar odling i ekologisk balans. Det blir snyggt och markytan används mer effektivt och hindrar därmed gräs och Markfukten bibehålls. En genomtänkt samodling tar också hänsyn till olika växters näringsbehov. Näringsgivande växter som ärtor och bönor, berikar jorden för näringskrävande växter som kål.

Kuriosa

”Three sisters” är en riktigt gammal och beprövad odlingsteknik som härstammar från Nordamerikas indianer. Det är en samplantering av majs, bönor och squash. Majsen planteras på en upphöjd välgödslad bädd med bönor runt om – vilket får klättra på majsens stjälar.

Squashen planteras sedan intill sina systrar och när den brer ut sig fungerar plantan som levande marktäckare som ger skugga och hindrar avdunstning från jorden.

Indianerna lär ha lagt ruten fisk i odlingsbädden som gödning. I vår tid kan ett alternativ vara att gräva ner fiskrens och benmjöl i majsbädden.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Pallkrageodling – ett av många odlingsätt

Skapa förutsättningar - Två nivåer på pallkragen (400 liter) – 6 säckar jord och 2 säckar gödsel.

Starta med tidningar i botten (20 cm omlott). Då kan maskar och mikroliv ta sig emellan lagren men gräs och kirskaål kvävs.

Fyll på med grovt material så som handledstjocka grenar, färska och gamla och täck botten. Fortsätt med finare ris, fjolårslöv, nerklippta perenner och grov kompost upp till halva lådan (1 nivå).

Gödsla med någon slags gödsel – minst 10 cm

Blanda i jord och se till att de överst 5 cm är endast jord som inte är blandad med gödsel

Vattna se till att hela pallkragen är genomfuktad

Källor

Trädgårdens grunder / Bob Flowerdew

Trädgårdens vänner och fiender/ Eva Janqvist

Den blomstrande köksträdgården / Anette Nilsson

Året i köksträdgården / Tyra Hallsénus Lindhe

<https://odlaatbart.se>

<https://www.wexthuset.com>

<https://atligatradgarden.se>

<https://p162.wordpress.com>

Sammanställt av Elisabet Björklund våren 2023, kolonilott 1A
Eriksdalslundens koloniträdgårdsförening